

Pilarín Minguell Pont

(Tàrrega, 4 de desembre de 1926)

Nascuda a Tàrrega el 4 de desembre de 1926, és filla del targarí Josep Minguell i Almenara —a la ciutat, era conegut popularment amb el sobrenom de Segalà— i de la talladellenca Rosenda Pont i Còs; va tenir una germana, Maria, nascuda el desembre de 1924.

El pare, Josep Minguell i Almenara (Tàrrega, 1896-1946), era fill de l'agricultor guimerenc Jaume Minguell i Rauet (1865-1927)⁹⁸ i de Josepa Almenara i Ventura, també filla de Guimerà. Va tenir sis germanes: Maria, Pilar, Josepa, Joaquina, Carme i Neus. Mecànic de professió, fou encarregat de la seu targarina de l'empresa d'autobusos Alsina Graells. L'any 1924, maridà⁹⁹ Rosenda Pont i Còs (El Talladell, 1900 - Tàrrega, 1976), filla del petit propietari del Talladell, Magí Pont i Soldevila i de Carme Còs i Puigfarregut (1871-1951). Apassionat de l'esport, Josep Minguell va ser vocal de la junta del FC Tàrrega, el 1929 i repetí càrrec l'any 1945 fins a la seva

mort per accident el 1946.¹⁰⁰ Amant de la lectura i dels clàssics de la literatura universal, va estar subscrit a la Col·lecció dels Clàssics Grecs i Llatins de la Fundació Bernat Metge des dels seus inicis, l'any 1922.¹⁰¹ En el vessant de la política, Minguell, adscrit al republicanisme targarí, formà part, com a regidor, de l'ajuntament en dues ocasions.¹⁰²

Pilarín Minguell,
mitjans anys 40.
Del Fons Particular
Pilarín Minguell

⁹⁸ *Crònica Targarina*, 9 abril de 1927. Esquela de defunció de Jaume Minguell Rauet, pàg. 1.

⁹⁹ *Crònica Targarina*, «Noticiari», 14-6-1924, pàg. 12.

¹⁰⁰ Autors Diversos: *100 anys de futbol a Tàrrega (1912-2012)*, Ajuntament de Tàrrega, Tàrrega, 2013.

¹⁰¹ Segons el que explica Pilarín Minguell, aquesta passió per la literatura i la filosofia de Josep Minguell la volgué transmetre també a les seves filles. Conversa amb Pilarín Minguell el 24 d'agost de 2017.

¹⁰² Amb l'adveniment de la República, la febre política del 14-15 d'abril de 1931 va posseir també la vida municipal targarina. La proclamació de la República Catalana i del seu govern provisional van tenir un automàtic seguiment a Tàrrega, almenys a nivell de certs grups que van passar al davant amb tota rapidesa. Es constituí l'ajuntament de la república, per bé que d'inici eren pocs els elements republicans que en formaven part. El caire conservador i tradicionalista de l'ajuntament targarí en els primers anys republicans queda palesat d'una manera molt il·lustrativa per la defensa del sometent, l'any 1933. Catalanisme formal no anava en contradicció amb la defensa dels valors monàrquics. Josep Minguell Almenara fou regidor vocal d'aquell ajuntament compostat per personalitats conservadores i amb molts pocs membres republicans, que fou com una mena de govern transitorial i que durà poc: 1 setmana i escaig (15 - 31 abril de 1931). Posteriorment portà les sigles de l'E.R.C. Minguell repetí a l'ajuntament com a regidor, en la formació del nou ajuntament, ara sí amb majoria republicana, de l'agost a l'octubre de 1936. Ja no repetiria possessió en la composició del següent ajuntament format el 14 d'octubre. ESPINAGOSA, Jaume i PLANES, Josep M., *Tàrrega: Aproximació a la Història dels seus ajuntaments entre 1884-1939*. Diputació de Lleida, Ajuntament de Tàrrega, Lleida, 1988, pàgs. 155 i 192 - 196.

Escena de El zoo de Cristal, amb Pilarín Minguell. Lleida, 1957. FPPM

Pilar Minguell nasqué i visqué la infantesa a Tàrrrega, en el domicili del carrer d'Alonso Martínez, núm. 8, per bé que passà algunes temporades a la casa pairal que la família tenia al Talladell. Cursà els estudis bàsics al col·legi de les Germanes Carmelites de la Caritat Vedruna (Col·legi Sant Josep) de la ciutat targarina, aleshores situat al carrer de Ponent (ara, avinguda de Catalunya). En arribar la guerra, i mentre aquesta durà, acabà els estudis a l'Institut Politècnic, l'edifici dels escolapis que, per circumstàncies de la guerra i per un temps, passà a mans de l'ajuntament. D'aquells anys de joventut, la Pilarín en guarda records força desiguals. Amb l'arribada del franquisme, els primers anys de la dècada dels quaranta, foren durs per a la família Minguell-Pont i endemés sofriren la pèrdua del pare, Josep Minguell, en un tràgic accident laboral, l'any 1946. Fou, precisament, el pare qui transmeté la seva afecció a l'esport a les filles. Pilar Minguell recorda haver après a nedar en sec, estirada damunt un escambell i obeint les instruccions paternes.¹⁰³ D'aquesta manera, ella s'afecionà als esports, i va ser destacada la seva participació en esports com el tennis taula i, sobretot, el bàsquet.

En una societat on tota manifestació política passava i s'exercia a través d'un partit únic, governamental, violent i repressiu, l'ús de la cultura com a eina política es perfilà com l'única via contestatària. L'Estat franquista va muntar una superestructura institucional per tal d'alliçonar la població en un moviment ideal basat en un ultranacionalisme espanyol i catòlic. A més, es van establir altres institucions i ad-

ministracions per tal d'englobar no només la quotidianitat, sinó també els moviments intel·lectuals, és a dir, el conjunt de la cultura i, de l'opinió, com van ser la Delegación de Información y Turismo, els sindicats verticals i en l'àmbit de Ponent, l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Les dificultats de fer desaparèixer la cultura pròpia van portar a provar de reduir-la al folklore, especialment a les capitals de província, incrementant-hi amb els anys les nombroses mostres de «cultura» i consolidant-hi entitats folklòriques canalitzades mitjançant les institucions franquistes com els Coros y Danzas de la Sección Femenina. Però no arreu va ser igual. Tàrrrega, on la dreta triomfadora tenia, en gran part, una profunda tradició cultural catalanista, seria un model del manteniment i del desenvolupament tant d'activitats culturals de caire català com d'iniciatives cíviques autònomes, que serien canalitzades ràpidament pels engranatges del nou règim.¹⁰⁴

A la dècada dels quaranta, Pilarín Minguell, com la majoria de joves d'aleshores, va pertànyer al Frente de Juventudes, l'organització infantil i juvenil de Falange Española Tradicionalista (FET y de las JONS), que fou el principal agent de la política de joventut del règim franquista. L'objectiu fonamental era l'educació física dels joves i la seva socialització política en els principis falangistes, objectiu que s'havia d'aconseguir mitjançant l'adoctrinament ideològic a les escoles i centres de treball, però també amb un seguit d'activitats extraescolars i extralaborals: esports, actes culturals, desfilades, marxes, concentracions i, per sobre de tot, la realització de campaments. Tàrrrega va tenir un equip de bàsquet muntat per la secció Organización y Descanso del Frente de Juventudes, i Pilarín Minguell en formà part. Va ser un equip que destacà pels bons resultats i per assolir el campionat provincial en la final jugada el matí del 18 d'agost de 1944 a Lleida. La Pilarín va ser una destacada jugadora d'aquell equip en tasques defensives, i era una de les de major alçada (1'70 m.). I no només això: si pel matí guanyava el campionat de bàsquet, per la tarda també guanyà el campionat individual de tennis taula.¹⁰⁵

En els anys finals de la dècada dels quaranta s'endevina un canvi en les afeccions de Pilarín Minguell. Atreta per la cultura i el fervor per la lectura encomanats en els anys d'infantesa pel seu pare, deixà l'esport definitivament per apuntar-se a la Sección Artística, Literaria i de

¹⁰³ Segons els records de Pilarín Minguell, en l'entrevista feta a Tàrrrega, al seu pis de la plaça del Carme, el 21 de desembre de 2016.

¹⁰⁴ BONALES CORTÉS, Jacinto: *Tàrrrega, 1950. Oplència i misèria sota el jou franquista*, Ajuntament de Tàrrrega, Museu Comarcal de l'Urgell, Tàrrrega, 2010, pàg. 37-39.

¹⁰⁵ *Nueva Tàrrrega, 19-08-1944*. Frente de Juventudes, seccions de Baloncesto Femenino i de Tennis de Mesa, pàg. 6.

Instrucció organitzada per l'Ateneu targarí. L'any 1947, neix el quadre escènic de l'Ateneu, que volgué donar oportunitat als nous i joves actors de la població, com Maria Dolors Bonastre, Josefina Vidal, Araceli Lloses, Josep Maria Fàbregas, Josep Maria Ramon i Morera... D'aquesta manera, quedava configurada la història del teatre de la postguerra a la ciutat de l'Ondara; Acció Catòlica preconitzava les representacions unisexuals, sense transcendència analítica, mentre que des del quadre escènic de l'Ateneu (germen de la futura agrupació Thespis) s'esbossava una nova etapa.¹⁰⁶ Aquesta secció, el gener de 1948, representà l'obra de Pompeu Crehuet *Comèdia d'amor*, davant d'un Ateneu ple de gom a gom.¹⁰⁷ Fou l'estrena de Pilarín Minguell en la seva àmplia trajectòria dins el món del teatre amateur. Tenia 20 anys.

Són nombroses les entitats cíviques i institucionals que, especialment des del període 1949-1951, es van consolidar a la palestra targarina amb diverses mostres culturals. Amb algunes d'elles, tal com passaria arreu, es trencaria el monolític discurs polític i social del franquisme i sobresortirien plataformes de difusió d'idees que, si bé no anaven obertament contra el règim, tampoc no hi anaven a favor. A la ciutat de Lleida, el major assoliment de l'època, en aquest sentit, va ser la inauguració del Teatre Principal el 1951, on es començarien a representar algunes obres en llengua catalana a partir del 1953. A Tàrraga, el 1948 —encara que les representacions en català són anteriors—, a la sala del teatre Ateneu de Tàrraga, i com a festa d'homenatge al 18 de juliol, diada de l'Alzamiento Nacional, el grup escènic de l'Ateneu va recuperar l'obra de Santiago Rusiñol *El pati blau* i va estrenar la farsa del mateix autor *Dol d'alivio*, i així actors amateurs locals, des del conservador Ateneu, van obrir escola a Tàrraga afavorint la difusió de l'art dramàtic amb autors catalans.¹⁰⁸

L'any 1950, en una prolongació d'aquelles tasques culturals a l'Ateneu, es gestà l'Agrupació Artística Thespis, grup de teatre amateur impulsor de les arts escèniques a Tàrraga durant la dècada dels cinquanta. S'estrenaren a finals de juny d'aquell any amb l'obra *Estratègia d'amor*, escrita pel targarí Josep Pané i Gené. Pilarín Minguell, en «un paper difícilíssim se'ns mostra una actriu d'una ductilitat extraordinària».¹⁰⁹ L'agrupació Thespis tingué una durada

de quatre anys, i les seves representacions en les tardes-nits dels dissabtes tingueren enorme èxit entre el públic targarí. Pilarín Minguell va ser una de les actrius de major projecció d'aquell elenc d'artistes que composaven l'agrupació (Ramon Puiggené, C. Seguí, Montserrat Escribà, Araceli Lloses...); així ho reflecteixen algunes de les crítiques teatrals a les planes de la *Nueva Tàrraga* d'aquells anys.

La vida laboral de Pilarín començà l'any 1951, quan entrà a treballar com a administrativa a les oficines de la Delegación Nacional de Sindicatos. Precisament per qüestions laborals, en una visita a la delegació sindical de Cervera, conegué a qui pocs anys després seria el seu marit, Josep M. Madern (Cervera, 1926 - Barcelona,

**Pilarín Minguell
i Josep M. Madern,
a Lleida
(finals anys 50).
FPPM.**

¹⁰⁶ PANÉ I GENÉ, Josep: «24 años del Teatro Amateur», dins del suplement especial «25 años de Nueva Tàrraga», *Nueva Tàrraga*, setembre de 1968, sense numeració.

¹⁰⁷ Segons ens comenta la mateixa Pilarín Minguell, els membres de la secció del teatre, en aquelles primeres funcions, tot i haver d'actuar sota el nom de la Sección Artes Escénicas de l'Ateneu, ja tenien ben present el nom que més endavant hauria de portar l'agrupació, Thespis, i que no s'oficialitzà fins al 1950.

¹⁰⁸ BONALES CORTÉS, Jacinto, *Tàrraga, 1950...*, pàg. 37-39.

¹⁰⁹ *Nueva Tàrraga*, 13-06-1950, «Autocrítica», pàg. 6.

Pilarín Minguell al estudis de Radio France International, anys 70. FPPM.

2012),¹¹⁰ el qual aleshores treballava de professor a Lleida. Abans de casar-se, però, coincidí a Tàrrrega, com arreu, l'efervescència i la puixança d'un medi de comunicació com fou la ràdio, que originà l'aparició de petites emissores semiclandestines i embrionàries del que havia de ser la ràdio a casa nostra. L'any 1952, el Movimiento Nacional concedí algunes llicències i permisos d'obertura d'emissores radiofòniques amb la intenció d'enfocar-hi els seus mètodes de propaganda. Ramon Puiggené, amic de la Pilarín i apassionat de la ràdio, va insistir a Antoni Maymó, aleshores delegat de sindicats a Tàrrrega, de demanar-ne un. Fou així com aquell any naixeria Ràdio Tàrrrega. La Comisión Nacional de Política Administrativa donà, el 17 de juliol de 1952, el corresponent permís per instal·lar el centre emissor. Pilarín Minguell, treballadora de sindicats com en Maymó, fou testimoni directe de tot el procés, i Antoni Maymó li demanà de posar veu, pensant en les seves dots per la interpretació.¹¹¹

No en tenim cap document escrit ni sonor, però el testimoni de Ramon Puiggené ens indica que la primera emissió de l'estació nadiua va ser amb data del 20 d'octubre de 1954. Les restriccions elèctriques encara eren vigents i feia pocs mesos que les cartilles de racionament s'havien suprimit. Pilarín Minguell i el mateix Puiggené van posar la veu clara i serena que cal per contenir l'emoció quan hom pronuncia per primera vegada: «Aquí, Ràdio Tàrrrega».¹¹²

¹¹⁰ Josep Maria Madern (Cervera, 1926 – Barcelona, 17 d'abril de 2012), cursà estudis de Filosofia i Lletres i es dedicà al món del periodisme. Durant molts anys treballà a la ràdio (Ràdio Joventut de Saragossa i Radio Lleida), i des del 1957 i fins la dècada del 1980 a París. Conreà bàsicament la narració, que inicià amb el llibre de contes *La gàbia i altres gàbies* (1986), i continuà amb *La pell de l'home* (1987, premi Marià Vayreda), *L'intrús* (1989), *Algun dia anirem a Bombai* (1996), *L'escenari* (1997), *El vent de la memòria* (1998), *Una felicitat particular* (2000), *La por de l'amor* (2001), *La línia negra* (2001) i *Sol a mitjanit* (2003). Publicà també tres novel·les: *Els assassins ingenus* (1987), *La nit de la basarda* (1997) i *La veu de l'home* (1998), i l'obra de teatre *Els ninots* (1996).

¹¹¹ Entrevista del 21 de desembre de 2016.

¹¹² GARCIA, Xavier: *50 anys de Ràdio Tàrrrega*, Ajuntament de Tàrrrega, Tàrrrega, 2004, pàg. 31.

¹¹³ PORTA VILLALTA, Francisco: «Sintonia», dins *Revista Labor*, Lleida, 1957.

¹¹⁴ VALERA SERRA, Josep. *Converses a Lleida*. Ed. Virgili&Pagès, S.A, Lleida, 1988, pàg. 162.

¹¹⁵ *La Mañana*, 27 desembre de 1958, Lleida. Extracte de premsa cedit per Pilarín Minguell.

L'any 1955, s'oficialitzaven les retransmissions de Ràdio Tàrrrega, que tingueren molt bona acollida i despertaren un gran interès entre la població. La base de l'emissora targarina estava formada per membres de Thespis i de l'altra agrupació escènica targarina, la BAT; la primera es va desfer l'any 1956, absorbida per la radio; la segona perdura en l'actualitat. Aquell any, la Pilarín es casava amb Josep M. Madern, qui aleshores ja treballava a Ràdio Lleida, i la parella decidí anar a viure a la capital lleidatana.

Jospe M. Madern, escriptor i periodista, va ser destacat impulsor de dues cèl·lules vivíssimes de la cultura lleidatana: el Teatre de Càmera i l'Orfeó Lleidatà.¹¹³ Llegim:

«Ell (Madern) aquí va crear el primer teatre de protesta, i representà, per exemple, *El viajero de Forceloup*. Madern i la seva muller, Pilarín, van començar a fer teatre contra l'ambient de llavors, gràcies a l'Orfeó, que va crear una secció teatral».¹¹⁴

En aquestes agrupacions, Pilarín Minguell representà amb gran èxit de públic i de crítica algunes obres com *El viajero de Forceloup*, de George Sion, o *El zoo de cristal*, de Tennessee Williams, dirigides pel mateix Josep M. Madern, i que escandalitzaren i causaren gran impacte entre el públic lleidatà, sobretot la primera, amb la qual àdhuc trobaren l'oposició de la censura i del bisbe de Lleida, Aurelio Del Pino, acèrrim defensor del règim. Suposaren, ambdues estrenes, un punt d'inflexió tan intens que dividiren crítica i públic en dos bàndols oposats. El trasbals va ser enorme, remenà consciències i suposà, en definitiva, una onada d'aire fresc a les convencionals propostes d'art escènic i de cultura en general de la ciutat:

«*Pilarín Minguell i José M. Madern produjeron una conmoción en el mundillo teatral leridano. Su recio temperamento artístico y su apasionada vocación teatral consiguieron arrastrarnos a todos y despertar una afición adormilada, al señalar con audacia juvenil los nuevos caminos del teatro moderno. El Viajero de Forceloup y El Zoo de Cristal, dirigidas por José M. Madern e interpretadas por Pilarín, casi consiguieron dividir en dos bandos irreconciliables –discusiones, polémicas, censuras y alabanzas– ese mundillo leridano de la escena.*»¹¹⁵

D'altra banda, i arran d'això, el pare Joan Gabernet i Ferran, director del Cine-Fòrum de Lleida, volgué muntar un cine-fòrum de teatre; tal era l'admiració del jesuïta que, encara que no estava acabada la sala, i assabentat com estava que la parella preveia marxar a França, abans i a corre-cuita els hi proposà d'estrenar-la amb la lectura de *El Monstruo de Dos Cabezas*, de Jean Cocteau.¹¹⁶

Les causes que decidiren la parella de partir cap a França no foren altres que els problemes de Madern amb la censura a l'hora de publicar els seus escrits. Cansats per l'angoixosa asfíxia cultural i per algunes discrepàncies oberetes amb certs productors, l'any 1957 marxaren a França per anar a viure a París. Fou allí on Pilarín desenvolupà la seva professió i on assolí prestigi i reconeixença, però no li vingueren de la mà del teatre, tot i que ajudaren força. A la capital del Sena, els inicis no foren fàcils. Tocava obrir-se camí. En Madern començà de guarda de nit en un garatge amb jornades de 13 hores que no li impedien ni d'escriure ni de donar classes d'espanyol. La Pilarín ho feu d'empleada de llars. Així mateix, els treballs i destinacions diverses d'en Madern eren simultanis amb les assistències de la Pilarín als cursos de l'Escola de Teatre, que depenia del Teatre Nacional de França. Noms com Alain Cuny,¹¹⁷ Georges Wilson,¹¹⁸ Monique Armand o Jean Pierre Darras,¹¹⁹ entre altres, foren llurs professors. Actuava amb èxit en les representacions del teatre de l'ambaixada d'Espanya i en el de la Biblioteca Espanyola. En aquelles dates guardava serioses esperances de convertir-se en actriu professional. En Madern escrivia petites obretes que ella representava, i per una d'aquestes, *Confidencias*, peça d'un acte, dirigida per Josita Hernán¹²⁰ i estrenada en el teatre de la Biblioteca de Espanya, mostrà interès el director del Teatre Nacional de França, qui l'adaptà i traduí al francès. André Camp, cap de la secció Espanya de la Radio Difusión Francesa (RTF), s'interessà per l'estrena d'una obra d'autor espanyol, i convocà en Madern per proposar-li retransmetre-la per Ràdio París. Des d'aleshores, el destí de Madern i Minguell quedà lligat amb la ràdio de la capital de França.

Començaren de substituir i gravant les veus de les piques i encapçalament dels noticiaris. A

Document acreditatiu de periodista de Pilarín Minguell. FPPM.

poc a poc s'hi anaren introduint, fent entrevistes, reportatges, crítiques de llibres. L'estabilització laboral arribà quan a en Madern, el 1960, li atorgaren l'estatut de periodista i passà a ser membre fix de Ràdio París,¹²¹ un reconeixement que amb la Pilarín trigà més a arribar, perquè no fou fins al 1975 que se li concedí, en homenatge, el títol de periodista.

En essència, el que es coneix per Ràdio París, va ser una emissora estatal de propaganda cultural i política, amb una plantilla integrada majoritàriament per espanyols, molts d'ells procedents de l'exili. Una emissora que suposà una veritable finestra a la llibertat per a molts espanyols durant els difícils i foscos anys del franquisme. Com aquest, Ràdio París va saber-se adaptar als nous temps sense haver de canviar l'essencial. Els antecedents de Ràdio París es troben en els moments previs a la II Guerra Mundial, amb la creació a França del Secretariat General d'Informació, l'any 1939, a partir del qual es desenvoluparen les emissions estatals de propaganda en llengües estrangeres, dirigides fonamentalment a Alemanya, Itàlia i Amèrica Llatina. Iniciativa que durà poc, a causa de la desfeta de França davant d'Alemanya i la instauració del règim de Vichy. Fou amb la derrota dels alemanys el 1945 quan a França començà «Ràdio París» pròpiament dita, dependent de la RTF (Radiodiffusion-Télévision Française) les emissions s'iniciaren a Tolosa. Sota la direcció de Christian Ozanne, es

¹¹⁶ Entrevista a Pilarín Minguell, el 21 de desembre de 2016.

¹¹⁷ Alain Cuny (1908-1994) va ser un reputat actor francès vinculat al Théâtre National Populaire del primer festival d'Avinyó. Va tenir una destacada filmografia, participant en films com *Notre-Dame de Paris*, *La Dolce Vita*, sota les ordres de Federico Fellini, *La Voie Lactée*, de Luís Buñuel, o el film eròtic francès *Emmanuelle Détective*.

¹¹⁸ Georges Wilson (1921-2010) va ser un destacat actor de cine i televisor, pare del també actor Lambert Wilson.

¹¹⁹ Jean Pierre Darras (1927-1999) va ser un destacat actor i director de teatre francès.

¹²⁰ Josita Hernán (1914-1999) va ser una actriu espanyola que en la dècada dels anys trenta actuà en papers secundaris de pel·lícules de la Paramount. Un dels papers més rellevants fou el que interpretà a la pel·lícula *La tonta del bote*, de Gonzalo Degràs.

¹²¹ Entrevista a Josep M. Madern: http://www.memoro.org/es-ca/R%C3%A0dio-Par%C3%ADs_2794.html

¹²² Extret de la pàgina web de la Universitat d'Alacant *Devuelveme la voz*, projecte dedicat a recuperar tota classe de material relacionat amb la ràdio de l'època franquista: <https://devuelvemelavoz.ua.es/es/emisora-radio-paris.html>

formà un nou equip, en el qual els exiliats republicans espanyols eren una clara majoria, amb col·laboradors de la talla d'Alberto Onaindia (el pare Olaso) o Salvador de Madariaga, o programes com *Las tertulias del Café Duponi*, a càrrec del periodista exiliat Francisco Díaz Roncero, on es parlava obertament, amb profusió i ironia, de temes polítics sobre el règim franquista. Cal tenir en compte, d'altra banda, que l'objectiu essencial dels responsables de l'emissora va ser, en relació a Espanya, donar el màxim d'informació lliure sense adscripció partidista ni dependència d'organismes institucionals de l'exili. Una cosa que no exclou que hi hagués bones relacions entre l'emissora i els representants d'aquestes institucions (molts d'ells eren col·laboradors de la pròpia emissora), ni que molts dels integrants de Ràdio París militessin en el PCE i altres organitzacions d'esquerres. Ara bé, si en termes generals la tendència ideològica va ser eminentment antifranquista, es va procurar que fos sempre sota els ideals democràtics i de llibertat promoguts per França.

L'any 1957, André Camp, fill de Jean Camp i integrant de l'emissora des dels seus començaments, va prendre el relleu com a director de les emissions, que van passar definitivament a París. Les relacions francoespanyoles van aconseguir el màxim nivell d'Estat amb De Gaulle. Ara bé, hi va haver també contrapartides, iniciant-se amb ell una política nacionalista que buscava promoure el model francès en tota la seva extensió; per aquest motiu, l'emissora rebé abundant finançament com a via de propaganda. Es van crear emissions per a Espanya en altres llengües nacionals: euskera, gallec i català. Es van reprendre les emissions cap a Amèrica Llatina. Es va comptar amb la col·laboració de grans figures de l'exili republicà, d'importància política i cultural fonamental. A més, es va desenvolupar l'elaboració de programes i reportatges realitzats directament des de l'interior d'Espanya, i es van organitzar espectacles teatrals i esdeveniments culturals de tot tipus, que van ser radiats des de la capital. Tot això, coincidint en el temps amb el procés d'emigració espanyola a Europa dels anys seixanta -amb França, Suïssa i Ale-

manya com a llocs principals de destinació- i la definitiva obertura d'Espanya al turisme com a part de la política de desenvolupament desplegada pel règim. Elements als quals Ràdio París no serà aliena i dedicarà part dels seus esforços.

No obstant això, després dels episodis del maig del 68, la situació de l'emissora va canviar, tot passant per especials dificultats. En 1969, Jean Supervielle va succeir a André Camp en la direcció. Va haver-hi serioses retallades pressupostàries i es van eliminar les edicions cap a Amèrica Llatina i també les de gallec, euskera i català. D'altra banda, va entrar a col·laborar a poc a poc una nova generació de periodistes joves no exiliats, amb llibertat per a viatjar entre França i Espanya. Durant aquesta etapa, Ràdio París seguia essent la veu de l'oposició, que a més informava de temes i episodis silenciats a Espanya per les autoritats. Una situació que va evolucionar gradualment després de la mort de Franco, quan a Espanya va començar a fer-se efectiu el procés de liberalització de la premsa, i la ràdio va anar aconseguint majors nivells de llibertat. A partir de llavors, Ràdio París va deixar de ser la veu de l'oposició per esdevenir una emissora de tall europeista, que mostrava no ja el que els exiliats pensaven sobre Espanya, sinó com es veia Espanya des de França i des d'Europa, amb un component cultural molt accentuat, i que seguia de prop i informava del desenvolupament dels nous moviments socials, que al nostre país encara trigarien a assentar-se. Ja eren altres temps.¹²²

En la seva etapa a Ràdio París, Pilarín Minguell posà la veu als encapçalaments i les piques dels noticiaris en les retransmissions a l'exterior, col·laborà i participà en programes culturals i literaris (*La Littérature au débat*), d'entreteniment i de tertúlies (*Entre nosotras*, o *Correo del oyente...*) i actuà en alguna obra de ràdio-teatre, en una trajectòria de disset anys ininterromputs. Entre els companys de micròfon, treballà a la vora de personalitats de renom (Adelita del Campo,¹²³ Ramón Chao,¹²⁴ Jean Supervielle,¹²⁵ entre altres), i conegué o coincidí amb personalitats de la talla de Mario Benedetti, poeta i

(pàgina visitada per últim cop el 17 de juliol de 2017). Dins les entrades «Josep M. Madern» i també «Pilarín Minguell», en aquesta pàgina es troben algunes de les gravacions on participa Pilarín Minguell, en programes d'entreteniment i difusió, en magazines femenins i en programes culturals o de participació de l'audiència.

¹²³ Adela Carreras i Taurà, o Adelita del Campo (Barcelona, 1916 - Mutxamel, província d'Alacant, 1999) va ser una ballarina, periodista, actriu i activista feminista i comunista llibertària. Després d'un període per França, on va mantenir activa la seva militància política i va treballar en diverses empreses, s'instal·larà amb el seu marit, el líder comunista Julián Antonio Ramírez Hernando, a París. El 1946, tots dos es van incorporar al projecte de Ràdio París en la seva emissió en llengua espanyola, una de les emissores antifranquistes més actives i duradores, gràcies a que l'Adelita va aconseguir ingressar en el grup teatral radiofònic espanyol. Des de Ràdio París, la veu d'Adelita del Campo acompanyava les nits dels espanyols a l'exili i dels demòcrates que romanien a Espanya fins a 1976, obrint la programació sempre amb la frase: «Aquí Radio París!». Amb la transició política, els esposos Ramírez-Carreras van poder tornar a Espanya i es van establir a Mutxamel, on ella va continuar activa en els projectes de comunicació del Partit Comunista fins a la seva mort el 1999.

¹²⁴ Ramón Chao (Vilalba, província de Lugo, 1935), és escriptor, periodista i músic, emigrat a França. Pare del conegut cantant Manu Chao i germà del teòleg Xosé Chao Rego.

assagista uruguaià, o del prestigiós escriptor i articulista peruà Mario Vargas Llosa. La seva veu va ser escoltada no només pels espanyols i espanyoles que buscaven informar-se a través de la ràdio francesa, vista l'opacitat dels mitjans franquistes, sinó també pels oients de tota l'Amèrica Llatina i per l'emigració espanyola arreu d'Europa. Per això, i sense massa marge per a l'error, hom considera la veu de Pilarín Minguell com una de les més (si no la que més) escoltades per un major nombre de persones en tota la història targarina.

Pilarín Minguell deixà Ràdio París l'any 1975. Com a reconeixement per una trajectòria tan

brillant, Ràdio París l'acomiadà amb un emotiu i merescut homenatge i l'entrega del diploma que l'acreditava, ara sí, com una professional del periodisme.

El 1983, els esposos Minguell i Madern decidiren de tornar a Catalunya i viure a Barcelona. Pilarín Minguell donava fi a la seva carrera per dedicar-se en exclusiva a ajudar en Madern en la seva activitat literària.

En l'actualitat, Pilarín Minguell, de 88 anys, viu a Tàrraga, ben a la vora de l'Ateneu, el teatre que tantes vegades la veié actuar en la seva joventut.

¹²⁵ Jean Supervielle (Montevideo, Uruguai, 1884 - París, França, 1960) va ser un poeta i escriptor francès d'origen uruguaià. Va ser, en certa manera, precursor d'un moviment que tindria lloc entre els anys 1945 i 1950, caracteritzat per la presència de personalitats tan importants com René Char, Henri Michaux, Saint-John Perse o Francis Ponge, poetes tots ells, interessats a buscar una nova forma de fer lírica, agafant elements del mateix univers i els seus misteris, sense fer massa atenció a l'ús correcte i prolix del llenguatge.